

Korte mededelingen

Metaalnesten

Naar aanleiding van het artikel "Natuur en Techniek van een Houtduiven-nest" in ons Maandblad 74/3 schrijft de heer J. Taapken, redacteur van "het Vogeljaar" aan de heer P. Grooten, auteur van dit stukje, dat hij het vogelboekje "De nesten en eieren van Vogels (1921)" van de hand van Dr. J.G. Buekers in zijn bezit heeft waarin o.a. een foto van een nest van een Blauwe Reiger gemaakt van ijzerdraad staat afgebeeld en een foto van een merelnest in een klomp ijzerdraad. Schrijver van genoemd boekje maakt verder nog melding van een mustennest dat geheel bestond uit oude horlogeveren.

De heer Taapken schrijft voorts dat hij bij het doornemen van zijn post een stukje aantrof in het laatste nummer van "Vögel der Heimat" April/Mai 1985, 55ste jaargang, nr. 7/8 over "Metallnester von Stadttauben" door Christian Marti van het Naturhistorisches Museum te Bern, Zwitserland. Chr. Marti beschrijft hierin het nest van een stadsduif (*Columba livia f. domestica*) dat bestond uit een verzameling metaalstroken, ijzerveren, verroeste spijkers, stukjes koperdraad, loodafval. Dit nest was gebouwd in een luchtkoker van een metaalwarenfabriek in Bern en het nestmateriaal was afkomstig uit een container met metaalafval op het terrein van deze fabriek. Nog twee nesten van tamme duiven werden in deze luchtkoker aangetroffen waarvan er een voornamelijk uit metaaldelen bestond.

Men denke echter niet dat deze wijze van nestelen zo veelvuldig wordt toegepast. Marti haalt in zijn artikel een uitspraak aan uit "Handbuch der Vögel Mitteleuropas" Band 9, waarin verhaald wordt dat in de laatste 40 jaren slechts 5 auteurs gewag maken van soortgelijke gebruiken bij de nestbouw.

Wij vonden het zo interessant om U ook deze bevindingen over "metaalnesten" niet te onthouden en danken

de heer Taapken zeer voor zijn reactie op het artikel van de heer Grooten.

H.Th.

Natuurreizen

Van de **Stichting Natuurstudieprojecten** te Nijmegen ontvingen wij het excursieprogramma 1985.

Het betreft een serie meerdaagse reizen naar o.a. de Eifel, Tunesië, Corsica, Zweden, Wales, Oostenrijk, Terschelling, Zuid-Limburg, Textel, Rijk van Nijmegen en enkele dagexcursies in eigen land.

De Stichting organiseert ook dialezingen voor verenigingen of groepen.

Wij brengen deze leerzame en spannende excursies en reizen op het gebied van natuur en landschap gaarne onder de aandacht van onze lezers.

Geïnteresseerden kunnen het reisprogramma en de brochure over dialezingen voor groepen met uitgebreide gegevens vrijblijvend aanvragen door zich in verbinding te stellen met: Stichting Natuurstudieprojecten, Postbus 1270, 6501 BG Nijmegen, tel. 080-552063, b.g.g. 08891-5911.

Van **Dutch Ornithological Tours**, Lelystad ontvingen wij langs een brochure over Vogelstudie-vakantie-reizen in Nederland.

Het project Dutch Ornithological Tours wordt uitgevoerd in samenwerking met de gemeente Lelystad. Het idee om met D.O.T. te starten verwierf een prijs in een competitie uitgeschreven door de Rijksdienst voor IJssel-meerpolders. Gaarne wijzen wij geïnteresseerden op de mogelijkheid van deelname, aan deze meerdaagse excursies welke allen onder deskundige leiding staan. Men gelieve zich dan voor het aanvragen van de brochure met boekingsformuliers in verbinding te stellen met D.O.T. Purmer 70, 8244 AT Lelystad, tel. 03200-61110:

H.Th.

De Libellen van de Doort, een eerste aanvulling

Sinds het verschijnen van mijn artikel over de Odonaten-fauna van de Doort (HERMANS, 1983), zijn er weer twee nieuwe soorten aan de oude lijst toe te voegen.

Dhr. M. Wasscher uit Utrecht meldde mij zijn waarneming van *Gomphus pulchellus*. Van deze opvallend meer geel dan zwart gekleurde libelle werden door hem op 5-7-1983, twee exemplaren waargenomen boven plas 5 (zie fig. 5 van het artikel). Daar *Gomphus pulchellus* een soort is van meentjes, leemplassen of grote vijvers, vaak met stromend water in de buurt, was deze waarneming voor de Doort te verwachten.

Zeer bijzonder is de vondst van *Sympecma fusca* door dhr. P. Verbeek. Het mannelijk dier werd door hem op 12-8-1984 gevangen tegenover de Observatiepost op Braam. Of het hier echt om een populatie van deze soort gaat zullen toekomstige waarnemingen moeten uitwijzen. Ondergetekende houdt zich aanbevolen voor meer waarnemingen van deze laatstgenoemde soort uit Limburg en het aangrenzende gebied. Meer gegevens over het uiterlijk en de biologie van *Sympecma* zijn te vinden in GEIJSKES en VAN TOL (1983).

Literatuur

GEIJSKES, D.C. en J. VAN TOL, 1983. De Libellen van Nederland (Odonata). Hoogwoud, Kon. Ned. Natuurhist. Ver., uitgave no. 31.

HERMANS, J.T., 1983. De Libellen (Odonata) van de Doort. Natuurhist. Maandbl. 72 (10/11): 225-233.

J.T. Hermans

Hertestraat 21, Linne

Boekbesprekingen

Droge stroomdalgraslanden langs de Maas

H.F.G. van Dijk, B.G. Graatsma en J.N.M. van Rooy. Wetensch. Meded. K.N.N.V. nr. 165. Hoogwoud. 1984. 146 blz. zwart-wit illustraties. Prijs: f 20,— (voor leden van de K.N.N.V.: 16,60). Te bestellen bij: Bureau K.N.N.V. B. Hoogenboomlaan 24, 1718 BJ Hoogwoud, postgiro 130.28.

In de reeks Wetenschappelijke Mededelingen van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische vereniging, simpelweg afgekort tot W-M's, verscheen onlangs nr. 165 onder de titel "Droge Stroomdalgraslanden langs de Maas". Deze publicatie verdient een meer dan speciale aandacht voor de lezers van dit tijdschrift en dat is niet alleen omdat een der auteurs -met name Bart Graatsma- actief lid is van ons Genootschap, die met pen, tekenstift en fototoestel ons regelmatig op de hoogte houdt van zijn bevindingen. Méér nog vraagt deze W-M onze aandacht door zijn inhoud: een gedocumenteerde vergelijking tussen de droge stroomdalgraslanden langs de Maas anno 1953-1958 en anno 1980-1981, een vergelijking die de botanische ontakeling van dit voor Nederland typische biotoop op een schrijnende manier weergeeft. Westhoff schrijft hierover in zijn inleiding: "Het is over het algemeen goed gebruik, een inleiding met enkele opwekkende woorden te besluiten. Na een heel leven van bittere ontgoocheling om wat door winstbejag en onbegrip teloor ging, willen die mij echter niet uit de pen. Veeleer herinner ik aan de klageliederen van Jeremia, 1:16 "Om deze dingen wille ween ik; mijn oog, mijn oog vliet van water...; mijn kinderen zijn verwoest, omdat de vijand de overhand heeft."

Al eerder is ook binnen ons Genootschap met nadruk en bij herhaling gewezen op de verpaupering van ons milieu, die inderdaad dramatische vormen heeft aangenomen. Aan dit gegeven is de overheid (of semi-overheid) tot nog toe schouderophalend voorbijgegaan met als argument dat de botanische (en zoölogische) diversiteit van die "goede, oude tijd" (van de Verkade-albums) alleen maar bestond in de fantasie van een handjevol wereldvreemde biologen. De waarde van deze uitgave schuilt in de ontkrachting van dit vaakgehoorde argument: nog in de jeugdjaren van de bestuurders van nu waren deze graslanden nog zeer gaaf, voorzover ze dit jeugdbeeld vergeten hebben, kunnen ze dat hier ophalen en dat "handjevol" biologen is uitgegroeid tot een grote groep verontruste en milieubewuste kiezers. Het is vurig te hopen dat deze uitgave er toe leidt dat er na 2000 in Limburg nog droge stroomdalgraslanden langs de Maas te bewonderen zullen zijn.

H.H.

Europese orchideeën in een oogopslag

P. Delforge / D. Tyteca, Weesp, Moussault's Uitgeverij bv, 1983. Prijs f 29,80.

Allereerst dient er opgemerkt te worden dat dit boek vertaald is vanuit de franse taal. Hierdoor zijn er veel onjuistheden en storende fouten aanwezig (schriftelijke mededeling Delforge & Tyteca: "In de Nederlandse versie van de gids stemmen alleen de foto's en pictogrammen overeen met die uit het oorspronkelijke werk. We raden dan ook de belangstellende lezer aan de voorkeur te geven, hetzij aan de originele franstalige versie, hetzij aan de duitse versie ervan. Daarin vindt hij de foto's, de pictogrammen, latijnse namen, botanische gegevens en een geheel van correcte teksten").

Behandeld worden die Orchideeën die voorkomen in het midden en westelijke gedeelte van Europa. Er worden slechts 144 soorten afgebeeld. Dit komt vooral omdat er maar 144 kleurenfoto's konden worden geplaatst (mondelijke mededeling D. Tyteca). Enkele andere belangrijke soorten worden nog genoemd en kort beschreven in het hoofdstuk "Bijlagen".

In het boek is het complex *Ophrys catalaunica*, *bertolonii*, *bertoloniiformis*, *bertoloniif.* spp. *benacensis* en *promontorii* eens in zijn volledigheid geplaatst, hetgeen in de meeste orchideeënboeken niet gebeurt.

De kwaliteit van de kleurenfoto's is goed tot zeer goed, waardoor vele soorten direct zijn te herkennen. Voor de verdere determinatie is men aangewezen op de zogenoemde pictogrammen. Dit zijn tabellen met tekens die betrekking hebben op de kenmerken van een soort. Het is jammer dat er voor deze determinatiemethode is gekozen, want bij *Epipactis*, *Dactylorhiza*, *Ophrys*, *Orchis* en *Serapias* is het zo goed als onmogelijk om via dit systeem tot een juiste determinatie te komen. Wel worden bij iedere soort, onder aan de pagina, nog enkele belangrijke kenmerken genoemd. Tevens zijn er nog hoofdstukken opgenomen over o.a. de biologie van de orchideeën, de ecologie, zeldzaamheid, vindplaatsen, bescherming, determinatie, hybridisatie en fotografie.

C.A.J. Kreutz

Elsevier Bloemengids in kleur

W. Lippert en D. Podlech. Amsterdam, Elsevier, 1984. 254 blz. met 420 kleurenfoto's en 250 botanische tekeningen. Prijs: f 19,95.

Een lief boekje, in handig formaat met een plastic hoesje en vele, vele kleurenfoto's van bloemen die gerangschikt zijn naar vijf kleuren. Het is oorspronkelijk een duitse uitgave die verscheen onder de titel "Groszer Naturführer Blumen", waarvan de kleurenfoto's zijn uitgezocht door de schrijvers die beiden hun sporen in de botanie verdiend hebben: Lippert is voorzitter van de Beierse Botanische Vereniging en Podlech heeft meegewerkt aan Hegi's "Flora von Mitteleuropa". Ene Dr. L.A. Tjon Fat verzorgde en bewerkte de Nederlandstalige uitgave. Deze informatie geeft tevens zich op de kwaliteit van dit populaire "determinatieboekje"; de kwaliteit van de vele foto's is prima; veel afgebeelde soorten echter komen in Nederland of Vlaanderen niet voor of zijn zo zeldzaam dat de kans op een ontmoeting bij ons uiterst gering is; anderzijds worden bij ons algemeen voorkomende soorten niet afgebeeld; de begeleidende tekst is uiterst beknopt, groeiplaatsgegevens te algemeen omschreven en daardoor nauwelijks bruikbaar en de verspreiding in Nederland niet "up to date". Als determinatieboekje dus ongeschikt, maar keurig verzorgd en heel gezellig om door te bladeren speciaal in de wintermaanden om nog eens na te genieten. Een leuk kado!

H. Hilleger

Petersons Vogelgids van alle Europese Vogels

R. Peterson, G. Montfort, P.A.D. Hollom. Vertaald en voor Nederland bewerkt door W.J. Kist. Elsevier Amsterdam. Prijs: f 49,90.

Voor mij ligt de zestiende druk van de bij elke serieuze vogelaar zo bekende Vogelgids. Het bijzondere van het verschijnen van deze nieuwe druk heeft echter niet alleen een commerciële achtergrond omdat de voorgaande is uitverkocht, maar is ook gelegen in het feit dat deze uitgave een geheel herziene en bijgewerkte editie is van Peterson's beroemde gids.

In de vogelwereld immers vinden doorlopend verschuivingen plaats in voorkomen en aantallen zodat op gezette tijden deze veranderingen in de bestaande gids dienen te worden aangebracht. Bij het vergelijken van de mij ten dienste staande gids uit 1954 is me namelijk gebleken dat deze wijzigingen zeer zorgvuldig zijn aangebracht maar ook dat door betere waarnemingen aanvullende gegevens over het gedrag van een bepaalde kaart zijn opgenomen. De bekende Haagse arnitholoog W.J. Kist heeft evenals bij de eerste verschijning ook deze uitgave wederom vertaald en bewerkt zodat men er verzekerd van kan zijn een betrouwbaar boek te raadplegen bij de zo boeiende "sport" van naar vogels kijken. Dat hij zich hiermede ook schaaft achter diegenen die de vogelbescherming een warm hart toedragen, spreekt haast van zelf.

Deze gids, voorzien van voor elke vogelsoort zwart-wit en kleurtekening waarop tevens bijzondere kenmerken zijn aangegeven benevens verspreidingskaartjes, kan de gebruiker danook niet meer voor problemen plaatsen.

H. Th.

Bomen kennen en herkennen

Alan Mitchell en ir. J.H. Wiersma
Illustraties: John Wilkinson

Ede/Antwerpen, Zomer & Keuning, 1984. 272 blz. afbn., reg. Prijs: f 29,90.

Dit boek handelt over de bomen die te vinden zijn in bossen, heggen, parken, tuinen en langs de straten van Nederland en het noordelijk deel van Europa.

Beschreven zijn meer dan 600 soorten en variëteiten naald- en loofbomen. Over het algemeen zijn de talrijke extreme zeldzaamheden, die men slechts kan vinden in botanische tuinen en bijzondere collecties, weggelaten. Ook struiken die normalerwijze niet voldoen aan de criteria voor een boom: de mogelijkheid om meer dan 6 m. hoog te worden en een enkele stam te vormen, zijn niet opgenomen.

Voorts is niet getracht de verschillende variëteiten van vruchtbomen uit de fruitteelt weer te geven.

De ruim 2400 illustraties in kleur van blad, bloei, vrucht, schors en groeivorm benevens de wintersilhouetten in zwart/wit zijn een goede hulp bij de determinatie. Wel moet ik opmerken dat de afbeelding van de hele boom, gezien het zakformaat van het boek, vaak wat klein en onduidelijk is uitgevallen. Verhelderend vind ik dat de betekenis van de wetenschappelijke namen wordt verklaard. Voor tuinliefhebbers is de waarde als tuinboom, ook voor een kleine tuin, door middel van een waardeschaal aangegeven. Een duidelijke en overzichtelijke gids waarmee vooral de leek snel en goed uit de voeten kan.

W.O.